

Pirmā visā Latvijā – četrkājainā asistente Elfa, kuru svešiem glaudīt nav ļauts

MansDraugs.lv | 31. maijs 2017 06:58

Foto: Privātais arhīvs

Lauma Abramoviča

MansDraugs.lv redaktore

Labradoras retrīveru šķirnes suņu meitenei Elfai jūnijā būs trīs gadi. Pie Baibas Baikovskas suns ir aptuveni mēnesi, bet pirms tam gandrīz divus gadus abas trenējušās kopā, lai viena otru iepazītu. Elfa ir Baibas suns–asistents, mīlule palīdz saimniecei dienas gaitās, jo Baiba ikdienu aizvada ratiņkrēslā. Ja kas nokrīt, Elfa to uzreiz paceļ. Ja nepieciešams palīdzēt Baibai novilkt jaku, palīdzīgu ķepu sniedz suņu meitene. Sarunas laikā Elfa guļ zem galda, uzlikusi ķepu uz Baibas kājas, taču saimniece smaidot atklāj, ka abas mēdz arī visai aktīvi draiskoties. Turklāt Elfa ir Latvijā pirmā un vienīgā četrkājainā asistente, kas ir oficiāli reģistrēta!

Baiba stāsta, ka doma par sunīti pavīdējusi jau pirms četriem gadiem, kad viņa invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" mājaslapā izlasījusi aprakstu par servisa suņu biedrību "Teodors". Reiz kādā nometnē viņa redzēja sievieti no Norvēģijas, un viņai līdzī bija suns-asistents. "Nodomāju – cik tas ir forši! Es arī gribu tādu suni," atceras Baiba, sākdama rīkoties lietas labā. Nākamais solis bija sazināties ar "Teodoru", vienlaikus uzdodot praktiskus jautājumus, piemēram, par iešanu ar suni ārā, barošanu un citus. "Tolaik es strādāju kristīgi izglītojošā organizācijā "Agape Latvija", kas ir daļa no starptautiskas kristīgas organizācijas, un sapratu – nē, ar suni man visa kā būtu par daudz," sākotnējo lēmumu tomēr nekļūt par suņa-asistenta saimniecei raksturo Baiba.

Taču pavērsiena punkts notika pirms diviem gadiem, kad biedrības "Teodors" pārstāve un suņu trenere Zaiga Kļaviņa pēkšņi atsūtīja Baibai e-pasta vēstuli ar teikumu: "Vai tu joprojām vēlies suni-asistentu?" Baiba atceras: "Es atkal viņai uzrakstīju tos pašus jautājumus par praktiskajām lietām, bet tā vietā, lai man vienkārši atbildētu, Zaiga pajautāja, vai var pie manis atbraukt ar suni-pavadoni ciemos, lai mēs visu varētu izrunāt klātienē. Tas bija viņas meistartriķis." Ieraugot servisa suni, Baiba nespēja palikt vienaldzīga, un visai drīz jau viņa tika pie sava četrkājainā asistenta. To izvēlējās Zaiga, ņemot vērā gan to, kāds ir konkrētais suns, gan arī pašas Baibas temperamentu. "Šajā procesā suns izvēlas saimnieku, un var būt tā, ka sadarbība neizveidojas," teic Elfā saimniece. Ar skaisto mīluli saikne izveidojās ļoti labi, viņa paskaidro.

"Mums vēl ir jānokārto eksāmens, lai tiktu pie apliecības un lai Elfa kļūtu par suni-asistentu, kas nozīmētu, ka viņa visur drīkst iet kopā ar mani. Ja kāds mani dzītu ārā, man būtu dokuments, ko uzrādīt. Pašlaik mēs vienkārši ejam visur iekšā, nevienam neko neprasot un izskatoties pārliecinoši. Un tikai pāris gadījumos kāds ir kaut ko jautājis," par došanos ar suni gan uz veikaliem, gan citām iestādēm teic Baiba. Iespējams, ka apkārtējiem jautājumi rodas samērā reti, jo Elfa vizuāli neizskatās pēc parasta mājdzīvnieka – ejot pa ielām, viņai allaž ir uzvilktā īpaša vestīte ar uzrakstu "Service dog" jeb servisa suns. Taču Lauksaimniecības datu centrā "MansDraugs" skaidro, ka 2. maijā Elfa ir reģistrēta kā pirmais un šobrīd vienīgais oficiāli atzītais suns-asistents. Biedrības "Teodors" pārstāve un kinoloģe Zaiga Kļaviņa salīdzina, ka Igaunijā šādi suņi-asistenti jau reģistrēti, savukārt Lietuvā šobrīd neesot atzīts neviens četrkājainais asistents.

” Kā man kaut kas nokrīt, tā viņa to padod, un tā ir nenovērtējama palīdzība. Es esmu daudzreiz izkritusi no ratiem, kaut ko cenšoties pati pacelt.

"Ja suni-pavadonī uzreiz redz, ka viņš ir neredzīga cilvēka pavadonis un rāda, kur iet, tad suns-asistents palīdz praktiski. Elfa man palīdz, piemēram, novilkt jaku. Tā viņai ir kā spēle, par ko viņa dabū gardumiņu. Tāpat viņa man palīdz novilkt cimdiņus, zeķītes, zeķubikses, bikses, arī ieslēgt vai izslēgt gaismu, atvērt durvis, piecelties no gultas. Viņa jau zina – ja es pagriezīšu ratus noteiktā pozīcijā, viņai tūlīt būs ratos jāielec un es tādā veidā pieturēšos pie ratiem un varēšu piecelties kājās," par savas uzticamās asistentes palīdzību stāsta Baiba. "Un lietu pacelšana ir vienkārši brīnišķīga palīdzība! Kā man kaut kas nokrīt, tā viņa to padod, un tā ir nenovērtējama palīdzība. Es esmu daudzreiz izkritusi no ratiem, kaut ko cenšoties pati pacelt." Dodoties ielās, suņuks allaž iet blakus ratiem, taču Baiba stāsta, ka praktiski suns mācētu ratus pat vilkt.

"Viņa mani nomierina. Gan suns-pavadonis, gan suns-asistents ir draugs un kompanjons, bet arī nodrošina neatkarību. Piemēram, ja man kaut kas nokrīt, man ir jājautā, lai cilvēks man palīdz. Bet tagad suns pat bez prasīšanas to izdara. Mūsu attiecības ir kā draugiem, kuri viens par otru rūpējas. Viņa rūpējas par mani, un es rūpējos, lai viņa dabū ēst, izskrieties... Jā, mēs dodamies arī skriet. Paldies Dievam, ka maniem ratiem ir pietaks ātrums, tad mēs nēsājamies apkārt un no malas noteikti izskatāmies nenormālas," smejas Baiba. "Protams, mums ir arī saimnieka un suņa attiecības, jo viņa mani klausā. Es viņai neļauju sev "kāpt uz galvas", tajā pašā laikā mēs esam arī ļoti draudzīgas, jo man ļoti patīk suņi."

Foto: Privātais arhīvs

Protams, nav tā, ka Elfa darbojas kā robots, jo arī dzīvnieciņš nogurst: "Palīdzēšana suni ļoti nogurdina, jo viņai visu laiku ir jāsaspringst. Taču fiziski es jūtu, ka pati nogurstu mazāk. Piemēram, kad nesen biju lekcijā no trijiem dienā līdz pusdeviņiem vakarā, ar pasniedzēju vēl varēju diskutēt, kas agrāk notika reti, jo parasti es vairs nebiju spējīga diskutēt, jo lekcijas ir vēlu un iepriekšējās piecas stundas esmu klausījusies lekcijas un spēkus izsmēlusi."

Lai arī Baiba ikdienu aizvada ratiņkrēslā, tas nebūt nenozīmē, ka viņa nevarētu parūpēties par suni: "Pagāja laiks, kamēr pieradu pie cita dienas ritma, jo iepriekš es tomēr negāju trīsreiz dienā ārā. Man ir jāpierod pie tā, ka no rīta, pusdienlaikā un vakarā obligāti ir jāiet ārā, pat ja man tajā dienā nav ieplānots nekur doties, bet strādāt no mājām vai atpūsties. Sākumā, protams, tas bija grūti, nenoliegšu, bet sunim ir grūti, ja mēs neizejam ārā. Pēc laika sapratu, ka tas taču man pašai noder, jo iet ārā ir veselīgi. Tas noteikti ir tā vērts. Paldies Dievam, viņa ir pūce, jo viņai labāk patīk iet ārā desmitos, nevis septiņos no rīta."

Dzīve kopā ar četrkājaino draugu tiek aizvadīta ne tikai aktīvā darbā, bet arī kopīgās spēlēs un atpūtas brīžos. "Mēs kopā esam tik daudz smējušās!" smaidot saka Baiba. "Vai tu esi ar suni dejojusi ratiņdejas?" viņa man jautā. Smejoties atbildu, ka neesmu gan, un Baiba turpina: "Tas izpaužas tā, ka es paņemu Elfas mantiņu vienā galā, viņa paņem otrā, es esmu ratos un viņa mani skrienot velk apkārt."

” Daudzi cilvēki grib viņu glaudīt, taču pat uz vestītes ir rakstīts "Do not touch".

Baiba studē Rīgas Stradiņa universitātes doktora studiju programmā "Komunikācijas kultūra un multimediji". Savus kursabiedrus un pasniedzējus viņa arī pārsteidza, pēkšņi uz lekcijām ierodoties ar suni. "Pirmās lekcijas pasniedzēju tas ļoti izbrīnīja. Viņš teica, ka pirmo reizi viņa lekciju klausīsies ne tikai cilvēki, bet arī

suns. Visa zāle pievērsās mums," smejoties atceras Elfas saimniece. Arī ar Baibas kursabiedriem Elfa iepazinusies, turklāt kādu gadījumu saimniece atceras īpaši spilgti: "Sunim nevar nākt taisni virsū. Arī suņi viens otram klāt iet ar līkumu, jo tas pasaka, ka sunim ir mierīgi nolūki. Taču, ja ej taisni virsū, tu suni apdraudi. Mana kursabiedrene, kura ļoti priecājās, ka man ir suns-asistents, un kurai ļoti patīk dzīvnieki, metās Elfai virsū, bet suns sāka riet. Pēc brīža Elfa nomierinājās, bet tas sunīti nobiedēja gan, jo viņai nebija, kur atkāpties."

Labradors savu lielisko rakstura īpašību un valdzinošā izskata dēļ noteikti ir sunītis, ko ne viens vien cilvēks labprāt gribētu paglaudīt. Taču Baiba vairākkārt sarunas laikā min, ka suni-asistentu glaudīt nevajadzētu: "Ja ar suni-pavadoni cilvēki vairāk vai mazāk saprot, ko izdarīs, ja traucēs sunim, tad suns-asistents vispār pie mums ir nepierasts jēdziens. Nav īsti saprotams, ko suns man blakus dara. To zinu tikai es, viņa un trenere. Daudzi cilvēki grib viņu glaudīt, taču pat uz vestītes ir rakstīts "Do not touch" [tulkojumā no angļu valodas – Neglaudīt, red.piez.]. Tāpat nevajag ar viņu runāt un skatīties viņai acīs, jo tas sunim traucē." Baiba nenoliedz, ka suns ir ļoti mīlīgs un, protams, labprāt baudītu citu cilvēku mīlestību, bet labāk to darīt nevajag. "Tas viņu novērstu no manis kā viņas drauga un saimnieces, kurai var būt nepieciešama palīdzība. Sevišķi tas traucē tad, kad viņai ir vestīte un kad esam sabiedriskā vietā. Bez vestes viņa ir brīvāka, taču visu laiku uzvedas ļoti labi, viņā ir ieguldīts liels darbs."

Foto: Privātais arhīvs

Iespējams, kāds cilvēks varētu būt nesapratnē, sak, suns-asistents jau nu noteikti neatšķiras no citiem suņiem! Taču Baibai par to ir viedoklis: "Man nepatīk šis vārdu savienojums, bet šis suns ir individuālai lietošanai. Tas ir suns man. Tāpēc arī viņu nedrīkst glaudīt, jo tas traucē gan sunim, gan man. Iedomājies, ja man tagad vajadzētu palīdzību kaut ko pacelt, bet tu esi viņu sākusī mīļot. Cik viegli man būs panākt, lai

suns man palīdz? Es domāju, ka glaudīšana ir savā veidā mazliet egoistiska, jo mēs jau domājam, cik forša sajūta būs mums, sunīti paglaudot, nevis pašam sunim un arī tā saimniekam."

Jautāta, vai ir kas tāds, ko Elfa nav izdarījusi, Baiba atbild, ka nav: "Izpilde var prasīt ilgāku vai mazāk ilgu laiku, varbūt viens un tas pats jādūdz divas vai trīs reizes, atkarībā no noguruma pakāpes, bet viņa vienmēr mani paklausa." Elfiņu Baiba raksturo kā paraugsuni: "Viņa tiešām rūpējas par mani. Ja es naktī sāku strauji grozīties, viņa pienāk un apskatās, vai viss ir kārtībā." Elfa gan neapņemas Baibas gultā, taču vismaz reizi dienā Elfa saimnieces gultā ielec un abas mīļojas. "Tas ir viens no maniem lielākajiem priecīgiem," viņa smaida.

Suns-asistents gan nav bezmaksas, bet lielākās izmaksas pašlaik uzņemas trenere un servisa suņu biedrība "Teodors", kas pastāv no ziedojumiem. Tas ir gana dārgs prieks, skaidro Elfas saimniece. Jautāta, ko suns var izdarīt labāk par, piemēram, asistentu-cilvēku, kas palīdzētu ikdienas lietās, Baiba uzreiz saka: "Suns nerunā pretī. Sunim nav jāraksta atskaites." Viņa atklāj, ka reiz pieteikusies uz asistenta pakalpojumiem, taču ne viņai, ne viņas mammai nepietika nedz pacietības, nedz laika, lai strādātu ar visu nepieciešamo dokumentāciju. "Savukārt suns... Jā, viņš arī jāuztur, jāpērk barība, suns maksā lielas summas, bet te vismaz nav tas mainīgais – cilvēciskais – faktors. Suns arī rada cilvēkam neatkarību no cita cilvēka."

” Cilvēki mēdz suņus-asistentus žēlot un teikt, ka viņi ir nelaimīgi. Manuprāt, tas ir pilnībā aplami, jo suns visu laiku ir ar mani. Kāda sunim var būt lielāka laime, ja ne visu laiku būt ar savu saimnieku?

"Visur, kur mēs ejam, cilvēki grib ar mums runāties, un nereti izvēršas garas diskusijas par to, kas ir suns-asistents," stāsta Baiba, apstiprinot, ka tādējādi cilvēki bieži vien pirmoreiz uzzina, ka četrkājainais draugs var būtiski atvieglot cilvēka ikdienu. "Pareizi mana suņu trenere teica – izejot uz ielas ar suni, tu esi kā uz skatuves. Mums ātri vien rodas tādi fanu pulciņi, kuri skatās uz mums un sveicina mūs. Kā es smejos – cilvēki, kuri saka "Vai, cik jūs labi šodien izskatāties!", 90 procentos gadījumu to saka par suni."

Interesanti, ka Elfa nav pirmais darba suns savā ģimenē. Abas viņas māsiņas palīdz neredzīgiem cilvēkiem, bet nepilnu gadu vecais Elfas dēliņš, iespējams, arī kļūs par cilvēka palīgu. "Pārsvārā šādiem amatiem tiek izvēlēti suņi, kuri jau paaudžu paaudzēs ir darba suņi. Cilvēki mēdz suņus-asistentus žēlot un teikt, ka viņi ir nelaimīgi. Manuprāt, tas ir pilnībā aplami, jo suns visu laiku ir ar mani. Kāda sunim var būt lielāka laime, ja ne visu laiku būt ar savu saimnieku?" pārlicināti stāsta Baiba.

Kļūstot vecāks, suns-asistents ar laiku uzdevumus pilda arvien lēnāk un ar laiku tos beidz veikt, taču saimnieks joprojām viņu var paturēt. Tas gan nenozīmē, ka, piemēram, sasniedzot desmit gadu vecumu, Elfa būs darbam nederīga. Jāņem vērā visi faktori, piemēram, kāda ir suņa veselība un rīcībspēja, un vai sunītis jūtas labi, palīdzot cilvēkam.

Foto: Privātais arhīvs

Baiba ir pateicīga kinoloģei Zaigai Kļaviņai, kura darbojas ar servisa suņiem un māca, kā apieties ar dzīvniekiem. Apmācītus servisa suņus viņa vērtē ļoti augstu: "Ja man iedotu neapmācītu suni, pat kucēnu, es taču nezinātu, ko ar viņu darīt. Ja man iedotu audzināt pašai savu suni-asistentu... Tomēr ir jāapzinās savas spējas un zināšanas. Manuprāt, daudzi cilvēki ar invaliditāti un viņu ģimenes to paši izdarīt nevar. Šī sistēma – ka ir ģimenes, kas sunīti izaudzina, un ka es saņemu jau apmācītu suni-asistentu – ir labāka nekā iedot man suni, ko apmācīt pašai."

Savukārt par sevi Baiba stāsta: "Esmu mācījusies parastā lauku skolā un piedzīvojusi grūtus brīžus, bet, pateicoties vecākiem, esmu visu izturējusi. Taču, pārceļoties uz Rīgu un sākot studēt augstskolā, invaliditātes dēļ mani pārņēma vientulības, atstumtības sajūta un radās nevēlēšanās dzīvot. Es vienmēr esmu pūlējusies būt normāla un darīt visu, ko dara citi." Bakalaura studiju laikā viņa satika puisi, kas Baibu aizveda uz baznīcu, un tur viņa apzinājās, ka Kristus nomira un augšāmcēlās par viņas grēkiem. "Es ieguvu mieru un identitāti. Es sapratu, ka Baiba jau ir vērtība un Baibai nav jācenšas būt tādai kā citi. Sapratu, ka varu būt atklāta par savu invaliditāti un to izmantot kā iespēju."

” Suns-asistents palīdz arvien vairāk sevi apzināties. Turklāt tas ceļ manu pašapziņu, ka es par kādu varu parūpēties.

Sākotnēji Baiba darbojās kristīgajā organizācijā "Agape Studenti", kas ir daļa no organizācijas "Agape Latvija", bet nu savu artavu sniedz iniciatīvā "Wings for Wheels" jeb "Spārni Riteņiem". "Man šķiet, ka cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā vajadzētu apzināties savu identitāti. Es to esmu atradusi Kristū. Pēc personīgās pieredzes sakot, apzinoties sevi, es varēju nevienam neizpatikt un beidzot vienkārši būt. Es atļaujos atzīt invaliditāti kā daļu no sevis un atzīt, ka man ir nepieciešama palīdzība. Agrāk man šķita, ka

viss ir jāizdara pašai, jo tas dos man vērtību. Tagad es varu palūgt palīdzību, un cilvēki patiesībā nemaz neskatās uz mani no augšas uz leju. Viņi mani neredz kā zemāku, bet manā prātā bija izveidojies tieši šāds stereotips. Un suns-asistents palīdz arvien vairāk sevi apzināties. Turklāt tas ceļ manu pašapziņu, ka es par kādu varu parūpēties." Baiba sevi raksturo kā darbaholiķi, var strādāt no rīta līdz vakaram. Taču nu Elfa ir ieviesusi savas korekcijas dienaskārtībā, jo prasa uzmanību, mīlestību, iešanu ārā, barošanu.

Sarunas beigās Baiba pastāsta, ka reiz, dodoties ar Elfu ielās, sastapusi cilvēkus, kuri teikuši: "Mēs lasījām par šādiem sunīšiem grāmatās, bet nu beidzot varam redzēt dzīvē."

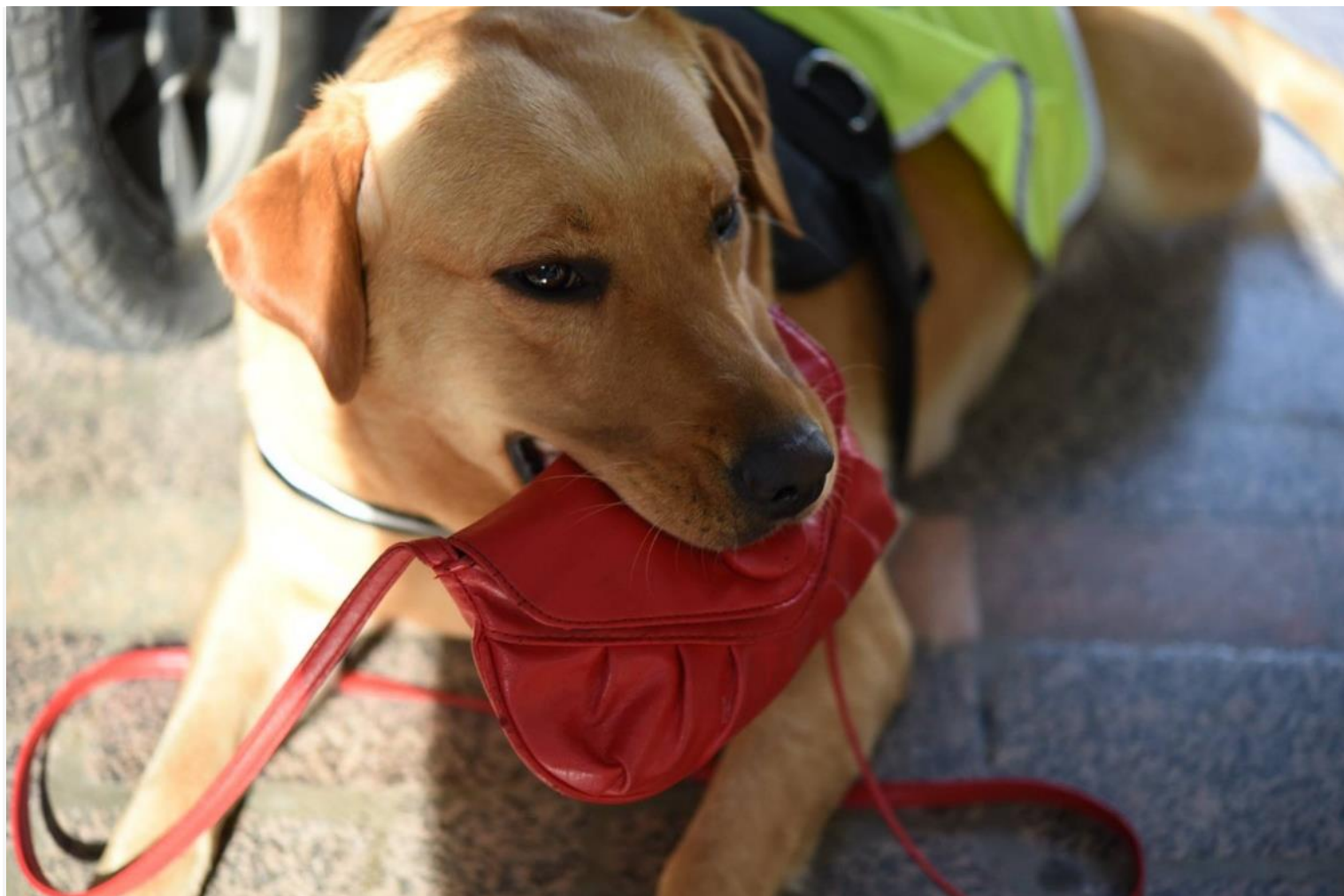

Foto: Privātais arhīvs

Raksta oriģināls- http://www.delfi.lv/mansdraugs/zveru-dzive/48882927_pirma-visa-latvija-cetrkajaina-asistente-elfa-kuru-svesiem-glaudit-nav-lauts